

A LINGÜÍSTICA E O NAZONALISMO

POR J. CANEDO

A lingüística indoeuropea é unha ciencia nova relativamente, pouco mais leva qu'un século de vida; mais pol-a firmeza dos seus fundamentos e pol-as suas amplias consecuencias e resultanzas, ten dado luz, non somentes pr'a historia das lingoas mesmas, senon pr'a historia da humanidade, pr'a historia cultural (en cuio período atópase hoxe) e pr'a coñecencia dos pobos. A idea da comparanza das lingoas alargou o campo d'esploración dos lingüistas en col dos primeiros grados lingüísticos hitóricamente investigábeles en tempos prehistóricos descoñecidos. Deitou unha raiola resplandecente na escuridade da nosa prehistoria, do mesmo xeito qu'alumeou sorprendentemente as orixes dos pobos aryo-europeos e os raicse da súa nacionalidade. Co-ela franqueouse o camiño pra facer outras ouservaciós comparativas, com'a relixió, o dereito, os costumes, a arte, etc, e así crebou pra sempre o isolamento en que s'achaban os pobos.

A aplicaci3n do mentado principio comparativo nas diversas ramas da cultura tiña por fito inmediato tiral-as consecuencias subseguintes e recoller de camiño doadamente o froito. E non era o menor méreto da lingüística o ter levado a atención sobr'as lingoas e os pobos n-un circo mais amplo, que deica entón tiña sido pouco coñecido e ouservado, e ter promovido por elo o seu estudo. O nacionalismo da moderna Europa, ou sexa o esforzo de total-as naciós, aínda das mais

pequenas, por cultural-o seu idioma e o seu folklore respectivo, por acadal-a súa autoridade política e sendo posíbele constituir un propio Estado, atopou naturalmente os seus fundamentos centífecos na ciencia da lingoage, que afondou o concepto do idioma e arriostrou a súa sinificaci3n nacional.

Así n-aquil tempo rexurdiu o lituano da súa escuridade, o qual achou o primeiro nos nosos días o seu centro n-un Estado especial: a República Lituana. E no mesmo período aconteceu igual c'unha das mais antigas lingoas eslavas, o antigo búlgaro que había chegar a ser despois tan consecuente politicamente.

Tamén as tan difíciles lingoas celtigas, foron propiamente por cousas nacionais un campo d'aitividade pra os ingleses e franceses. O que tiña que ser, pois cada naci3n, por pequena que sexa, quer ter a súa lingua de civilizaci3n, e, acar3n, por eixemplo, do ruso que s'impuxo pol-as greas qu'o fa'an e pol-a importancia e pol-a originalidade da súa literatura, total-as naciós es'avas danse a súa lingua de civilizaci3n particular. D'esta maneira, por frente do checo, do serbio, do croata, do polaco, do búlgaro, todos con vellos timbres de nobreza, están o esloveno, o pequeno ruso (ou ruteno) qu'endejamais tiveron pasado.

O mundo tende a non ter mais qu'unha civilizaci3n; mais os idiomas de civilizaci3n medran en número, e de que cada naci3n

outeña a autonomía que pretende, prevalecendo o sabido principio: «os pobos teñen o dereito de dispôr de sí mesmos» a coñecencia de vinte ou vintecinco idiomas diversos, non vai abondar tan xiquera pra poder seguir a civilización d'Europa.

N-efeuto, a gran renacencia dos dialectos céltigos, oprimidos por tanto tempo por ingleses e franceses principalmente, é unha proba evidente d'elo; falándose hoxe o gaélico na metade oucidental d'Irlanda, na illa de Man e nas Altas Terras e illas d'Escocia, o galés no País de Gales e o bretón na península francesa d'Armórica, todas elas supervivenzas céltigas. Na Edade Meia, tivera Irlanda unha rica literatura, que deu pé pra qu'o actual movemento irlandés pretenda restauralo emprego do gaélico, que s'atopa de novo en marcha. O Estado libre d'Irlanda, recentemente creado, fixo d'él unha lingua oficial qu'a escola cultiva a carón do inglés. O patriotismo local, no País de Gales mantén do mesmo xeito a usanza do galés, que d'Edade Meia ven tendo unha literatura notábre. E o bretón é aínda a lingua usual dos habitantes da estremidade oucidental da Bretaña francesa.

No campo románico, principalmente en Francia, cnd'a evolución fora mais apresa, d'nd'o tempo de Carlomagno, o pobo já non fala latín. Esta tendenza, na Edade Meia, faise mais crara e espállase pol-os demais países románicos, encomenzando a escribiren nas linguas locais, que se convertíron d'aquela en linguas literarias: francés, provenzal, italiano, español, etc. Istes idiomas qu'estaban calcados sob'os fundamentos das linguas indígenas, levaban no fondo caracteres notábles non latinas, cuas diferenzas déixanse enxergar aínda nos primeiros textos escritos que temos dos tempos do Imperio.

As linguas germánicas siguen relativamente tendenzas paralelas coas románicas; perden a súa unidade d'idioma común n-un período anterior á Era cristiana, e resultan

os tres grupos dia'ectales seguintes: o gótico, o grupo oucidental, e o grupo nórdico. Os dous derradeiros viven n-unha serie de nacións modernas c'unha gran literatura e idiomas propios, tanto comúns coma locais. A literatura, por eixeemplo, un «dia'ecto» ten unha plaza importante no alemán de hoxe. Os suizos alemás, mesmo persoas cultas, qu'escriben o alemán común, son fieles ao seu idioma local na vida privada. O yiddisch, dialecto alemán escrito con caracteres hebraicos, consérvano os judeus nas regíons do Este d'Europa, com'un herdamento tradicional. Aínda sendo o alemán unha lingua de rico contido cultural, non pode alargalo seu dominio n-Europa pol-a resistencia contundente que ll'opoñen as nacións ba'to-eslavas que colleron agora concencia de sí mesmas.

O grupo báltico, cuos primeiros textos datan do século XVI, comprende o prusiano, o lituano e o leto, que son actualmente as linguas oficiais de Lituania e Letonia, utilizándose d'nd'a escola elemental hastra a Universidade. Istes pobos tiñan conservado un estado social arcaico com'o seu idioma, qu'é un dos mais antigos entr'os indoeuropeos (*gívas* «vivo», por eixeemplo, está mais preto da forma común indoeuropea *gūivo-s* «vivo», qu'o sanscrito *jīvas*, ou qu'o latín *vivus*, con ser coñecido literariamente 4000 anos antes). A civilización greco-romana non chegara a eles; iñoraban o cristianismo. Mais hoxe poseen unha importante literatura popular propia, tanto lituana como letona, e cecais sexan na actualidade, modelos de nacionalismo. Pois aínda en 1914 achábanse estas repúblicas incorporadas ao imperio dos Zares. Os letóns, gentes enérgicas e activas, non precisaron tel-a dominación políteca do seu país, pra eliminaren pobos veciños com'o finnés.

Das linguas eslavas, non falaremos mais que do checo, omitindo as demais: polaco, etc, cuia evolución lingüística e vicisitudes políticas como consecuencia, é de todos coñecida, e que todos permanecen fieles á súa políteca

de división a qual ocasionou a creación d'unha nova lingua literaria, coma é o esloveno, diferente da serbo-croata. O checo, que nos ofrece un cadro composito da influencia lingüística no nacionalismo, é falado hoxe por mais d'oito millóns d'habitantes, incluíndo o eslovaco. A literatura checa comenza cedo, no século XIII. Despois d'un período d'escurecemento, debido á opresión da burocracia dos Habsburgo, tivo no século XIX unha renascencia enérgica; e na actualidade o checo é un idioma provisto do todo os medios precisos pra unha civilización completa. Orgai-zouse o ensino en checo, dende a escola elemental hastra a Universidade. A carón da Universidade alemáa qu'eisistía en Praga, foi posta unha Universidade checa, que se converteu n-un centro d'estudios importantes, producindo unha élite intelectual checa. Houbo un movemento nacionalista pra botar fora toda verba exótica, aínda alemáa, qu'eisistía, formando o seu vocabulario asegún a natureza do idioma, empregando, por exemplo *dívaldo* por *teart*, que non ten equivalencia na Europa.

* * *

Eisiste pois, un vencello entre o idioma d'un pobo e a nación qu'o fala, com'indicaba certo autor. N-un país onde, como no antigo Imperio Austro-Húngaro, había varias nacións, era pol-os diversos idiomas en uso pol-o que s'opuñan estas. E cando querían facer unha estadística das nacións do referido Imperio, non había outras fontes, mais que perguntar a cada habitante qual era a súa fala d'adoito. E d'iste xeito contaban, en Austria, por alemáns, aos que decaraban ter por fala usual o alemán, por checos, os que decaraban ter por idioma habitual o checo e así sucesivamente. Resultando qu'a fala é o primeiro e o mais eficaz dos caracteres pol-os que se distingue unha nación. Ond'hai diferencias de

lingoas, as diferenzas nacionais tenden a existir tamén; e onde falta un sentimento nacional, as diferenzas d'idioma tenden a desaparecer tamén.

Aínda así, onde non existe a vontade de formar unha unidade particular, que é o fundamento d'unha nación, a comunidade d'idioma abonda pra fixar unha comunidade de cultura e unha comunidade de sentimentos. E actualmente apenas hai nación que non faga por ter un idioma de seu, ja qu'este dificilmente subsiste onde falta o sentimento nacional.

Non se vaia creer por esto qu'a unidade lingüística leva de cote consigo a unidade política: a idea de que nos tempos prehistóricos, os pobos que tiñan un idioma común indo-europeo, tiveran tamén un goberno común, carece de fundamento, pois a antiga unidade lingüística indo-europea pousaba n-unha unidade de civilización, endejamais n-unha unidade política. En Grecia, diferentemente, onde cada grupo formaba un Estado autóctono, a principios da época histórica ou sexa do século VI ao III antes de Cristo, había case tantos idiomas oficiais coma cidades. E esta mesma tendenza dáse actualmente na Europa, onde rige o concepto de fixación das linguas nacionais. Habían ser os gregos, por tanto, os primeiros en marcar o que había ser o mundo moderno. E así vemos que toda nación que toma conciencia de si mesma, pretende ter o seu idioma escrito, o seu idioma de cultura propio.

Os ditos: «o idioma é a nacionalidade», «na lingua vive un pobo coma nas murallas vive a cidadanía», teñen eiquí a súa aplicación. Resultando que actualmente, un dos mais eficaces elementos de loita da democracia contra as oligarquías reinantes, é a tendenza a constituir, dentro de cada grupo nacional, unha fala común que lle sirva d'idioma oficial; favorecendo d'iste xeito a democracia o desenrolo das linguas nacionais. Foi por exemplo o esforzo das clases populares flamengas, o que, loitando contra a indeferencia

das clases altas, consiguen o erguemento da fala vernácula á categoría de lingua oficial.

D'outro xeito, é ben coñecido que difícil é pra un neno recibil-o ensino primario n-unha lingua que non é a súa lingua materna, que difire en moito da qu'il emprega cos seus pais.

E asimesmo a esperencia nos enséña qu'un Estado pode funcionar sen ter unha lingua común, e sen qu'o ter mais de unha sexa un

impedimento pra o seu densenrolo progresivo já qu'o pobo ten de cote un comenzo de cultura (úneca accesíbele pra él) no nacionalismo lingüístico; e d'iste comenzo de cultura, tira él tamén a concencia do seu valer. Do qual temos en Suiza un eixemplo patents.

Berlín, Agosto 1930

(Continuaráse)
